

Glasilo
 „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:
Andrej Žumer,
 nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 4.

Ljubljana, 16. svečana 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. Jožef Marn. — z — Risarski pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — J. D.: Družba sv. Mohorja in učitelji na Kranjskem. Književnost. — Listek. — Naši dopisi: S Krasa. — Iz Stopič. — Z Dolenjske. — Z Dobrove. — Z Iga. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpis učiteljske službe.

† Jožef Marn.

(Podoba iz lista „Dom in Svet“.)

„Učiteljski Tovariš“ je naznanil že v svoji zadnji številki, da je dne 27. prosinca t. l. izgubil svojega najpridnejšega, najvztrajnejšega in najodličnejšega sotrudnika! Umrl je po večmesečnem bolehanju c. kr. gimnazijalni profesor v p., častni kanonik, konzistorijalni svetnik, velezaslužni predsednik „Slovenske Matice“, z viteškim križem Franc-Jožefovega reda odlikovani slovenski pisatelj **Jožef Marn**, bralcem našega lista od njegovega pričetka do letos priljubljeni spisovatelj zanimivega

je celih trideset let izhajal v našem listu ter našim učiteljem korenito opisal 552 slovenskih pisateljev od XVI. veka do naše dobe. Zadnji pisatelj, katerega je opisal kanonik Marn v „Učiteljskemu Tovarišu“ bil je „Jezičnikov“ spisovatelj sam, in kdor bere ta samoživotopis, mora reči, da si zaslužnejši mož nikoli ni postavil skromnejšega spomenika, nego ga je postavil kanonik Marn svojemu tridesetletnemu književnemu delovanju! V kratkih lapidarnih stavkih našteva tako

rekoč samo naslove svojim spisom, priobčenim v cerkvenih, političnih in šolskih listih, a popolnoma molči, koliko napornega dela in preiskovanja tiči za temi ponižnimi naslovi. In še ta skromni životopis je hotel blagi pokojnik nekako opravičiti proti uredniku našega listu, kateremu je o Božiči poslal nastopni listič:

„Čestiti gospod Urednik!

Bolezen, koja noče še me popustiti, zdelala me je tako, da moram sodelovanje pri „Učiteljskem Tovarišu“ ustaviti. S XXX. letnikom sklenem „Jezičnika“. Zadnji pisatelj bode moral pač v „Tovariša“ še le 1. jan. 1893. Da sem opisal sam sebe, temu se boste čudili! Ali nekatere napačne kritike in zlasti dr. Gl. v svoji slovstveni zgodovini, ki jo je poslal „Maticí“, daje mi povod k temu. Pripisuje mi reči, ki niso moje, nekatere celo napak tolmači etc.

Založništvo je doslej pošiljalo dva „Tovariša“ v dar dvema gimnazijskima učencema. Ker sem spregel v šoli in nimam zveze več z gimnazijo, naj tudi to pošiljanje k meni preneha z novim letom 1893. Morebiti bi bilo bolje dajati „Tovariša“ kateremu pripravniku zastoj, da se tako pridobi za dobro stvar.

Naročnino za svoj exemplar pošljem do časa.

Vesele praznike in srečno novo leto želim Vam Vaš Jos. Marn“.

Glasneje nego ta s svojo roko pisani životopis pa o vrlém moži govoré njegova monumentalna dela. Nihče pred njim nam ni tako jasno razbistril najtemnejših časov naše književne zgodovine kakor Marn; nihče pred njim ni nagromadil toliko uče-

nega gradiva za sestavo celotne in pragmatične povestnice našega slovstvenega delovanja in duševnega razvijanja kakor on. In da nam Marn ni ostavil nobene druge knjige nego trideset letnikov svojega „Jezičnika“ — uže to delo je vredno večne hvaležnosti slovenskega naroda!

Toda kako raznovrstno, kakó mnogostransko je bilo poleg težavnih šolskih poslov zlasti prejšnja leta njegovo delovanje, o tem govoré mnogi tečaji „Zgodnje Danice“ in „Slovenca“, v katerih je zlasti rad priobčeval šolsko-politične razprave ali pa književne listke. Zadnja leta pa je predsednik „Slovenske Maticé“ modro in s čudovito lepim taktom vodil ta prvi naš književni závod, zbiral okoli sebe delavne možé raznovrstnega političnega prepričanja ter jih vabil na zložno slovstveno delovanje, tako da imamo lepi razcvit „Slovenske Maticé“ v prvi vrsti pripisovati njemu, ki se je previdno ogibal vsega, kar nas razdvája, ter vedno iskal in poudarjal to, kar nas veže in jedini!

Marn je z vsem svojim delovanjem pokazal, da je bil resničen prijatelj slovenskega učiteljstva in iskren podpornik slovenskega šolstva in zlasti naš list njemu ne more dati lepše hvale, nego je ta, katero je prejšnji zaslužni urednik direktor Andrej Praprotnik rekel o vrlém moži: „Brez „Jezičnika“ bi ne bilo „Tovariša“! Tem besedam se od vsega srca pridružujemo tudi mi ter prosimo slovensko učiteljstvo, da blagemu pokojniku ohrani hvaležen in časten spomin.

Risarski pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah.

III. Opazke iz lastne skušnje.*)

Dobro napredovanje obrtnih in rokodelskih učencev je posebno zavisno od

*Nadaljevanje člankov priobčenih v Učit. Tovarišu l. 1891. št. 21. in 22.

tega, da si učenci izberó svojim zmožnostim primerno obrt, kajti napačno je, ako postanejo ljudski učenci, ki nimajo nikake zmožnosti za risanje, — mizarji in ključničarji, risarji pa — peki in mesarji. V tem

rekoč samo naslove svojim spisom, priobčenim v cerkvenih, političnih in šolskih listih, a popolnoma molči, koliko napornega dela in preiskovanja tiči za temi ponižnimi naslovi. In še ta skromni životopis je hotel blagi pokojnik nekako opravičiti proti uredniku našega listu, kateremu je o Božiči poslal nastopni listič:

„Čestiti gospod Urednik!

Bolezen, koja noče še me popustiti, zdelala me je tako, da moram sodelovanje pri „Učiteljskem Tovarišu“ ustaviti. S XXX. letnikom sklenem „Jezičnika“. Zadnji pisatelj bode moral pač v „Tovariša“ še le 1. jan. 1893. Da sem opisal sam sebe, temu se boste čudili! Ali nekatere napačne kritike in zlasti dr. Gl. v svoji slovstveni zgodovini, ki jo je poslal „Maticí“, daje mi povod k temu. Pripisuje mi reči, ki niso moje, nekatere celo napak tolmači etc.

Založništvo je doslej pošiljalo dva „Tovariša“ v dar dvema gimnazijskima učencema. Ker sem spregel v šoli in nimam zveze več z gimnazijo, naj tudi to pošiljanje k meni preneha z novim letom 1893. Morebiti bi bilo bolje dajati „Tovariša“ kateremu pripravniku zastoj, da se tako pridobi za dobro stvar.

Naročnino za svoj exemplar pošljem do časa.

Vesele praznike in srečno novo leto želim Vam Vaš Jos. Marn“.

Glasneje nego ta s svojo roko pisani životopis pa o vrlem moži govoré njegova monumentalna dela. Nihče pred njim nam ni tako jasno razbistril najtemnejših časov naše književne zgodovine kakor Marn; nihče pred njim ni nagromadil toliko uče-

nega gradiva za sestavo celotne in pragmatične povestnice našega slovstvenega delovanja in duševnega razvijanja kakor on. In da nam Marn ni ostavil nobene druge knjige nego trideset letnikov svojega „Jezičnika“ — uže to delo je vredno večne hvaležnosti slovenskega naroda!

Toda kako raznovrstno, kakó mnogostransko je bilo poleg težavnih šolskih poslov zlasti prejšnja leta njegovo delovanje, o tem govoré mnogi tečaji „Zgodnje Danice“ in „Slovenca“, v katerih je zlasti rad priobčeval šolsko-politične razprave ali pa književne listke. Zadnja leta pa je predsednik „Slovenske Maticé“ modro in s čudovito lepim taktom vodil ta prvi naš književni závod, zbiral okoli sebe delavne možé raznovrstnega političnega prepričanja ter jih vabil na zložno slovstveno delovanje, tako da imamo lepi razcvit „Slovenske Maticé“ v prvi vrsti pripisovati njemu, ki se je previdno ogibal vsega, kar nas razdvája, ter vedno iskal in poudarjal to, kar nas veže in jedini!

Marn je z vsem svojim delovanjem pokazal, da je bil resničen prijatelj slovenskega učiteljstva in iskren podpornik slovenskega šolstva in zlasti naš list njemu ne more dati lepše hvale, nego je ta, katero je prejšnji zaslužni urednik direktor Andrej Praprotnik rekel o vrlem moži: „Brez „Jezičnika“ bi ne bilo „Tovariša“! Tem besedam se od vsega srca pridružujemo tudi mi ter prosimo slovensko učiteljstvo, da blagemu pokojniku ohrani hvaležen in časten spomin.

Risarski pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah.

III. Opazke iz lastne skušnje.*)

Dobro napredovanje obrtnih in rokodelskih učencev je posebno zavisno od

Nadaljevanje člankov priobčenih v Učit. Tovarišu l. 1891. št. 21. in 22.

tega, da si učenci izberó svojim zmožnostim primerno obrt, kajti napačno je, ako postanejo ljudski učenci, ki nimajo nikake zmožnosti za risanje, — mizarji in ključničarji, risarji pa — peki in mesarji. V tem

oziru lahko največ vplivajo ljudski učitelji na svoje učence z dobrim svetom, kedar ti zapuščajo ljudsko šolo ter hočejo postati rokodelci.

Važna je pa tudi razdelitev učencev v obrtno-nadaljevalni šoli, ker peki in mesarji ne potrebujejo risanja, tembolj pa mizarji in ključaničarji. Za prve je važno le računstvo in spisje, za druge pa tudi risanje, posebno strokovno. Na to se je torej ozirati pri razdelitvi učencev v oddelke in razrede. Učence treba je pa razdeliti z ozirom na njih sposobnost in obrt tudi pri risanju v posebne oddelke in sicer zidarje, tesarje, mizarje, kovače, ključaničarje in še druge stavbinske obrtnike skupaj, ker ti potrebujejo bolj konstruktivno risanje; krojače in čevljarje pa zopet skupaj, kajti za te je važnejše prostoročno risanje. Vsled tega se pogostoma primeri, da učenec z ozirom na svojo sposobnost in obrt obiskuje risanje v pripravljalnem tečaju, računstvo in spisje pa v 1. razredu ali pa tudi narobe. Pazi naj se tudi na to, da se nesposobni učenci nikdar ne spuščajo v višji oddelek. Navadno naj se vsi učenci sprejmo v pripravljalni tečaj in le tisti rokodelski dečki, ki so več kot petrazredne ljudske šole dovršili z dobrim vspehom, smejo vstopiti v višji razred, ker učni smoter obrtno-nadaljevalnih šol je jako obširen.

Dober uspeh je pa pri rednem šolskem obiskovanju še posebno odvisen od dobre discipline in racijonelne metode.

Učencem naj se tedaj v začetku šolskega leta razlože slovesno v pričo šolske gosposke in učiteljstva nalašč za nje sestavljena ustrahovalna pravila, po katerih se jim je ravnati. Pri navadni razuzdanosti rokodelskih učencev treba je strogo postopati in ako navadne šolske kazni ne pomagajo, potem mora za posebno velike prestopke šolsko vodstvo na pomoč poklicati politično oblast, da hudobneže kaznuje po § 11. cesarskega patenta z l. 1854.

Učni napredek je pa tudi jako odvisen od dobre, lahko umljive metode, kajti učenci so navadno, posebno na deželi, slabo pripravljeni ter se večinoma doma nič ne uče. Mnogo se mora torej učitelj truditi, da vsaj v šoli dečkom nekaj naukov v glavo vbije.

Pri merstvenem pouku je najbolje, da učitelj učencem vsako uro na tablo zapiše že razložena geometriška pravila, po katerih učenci izdelujejo razne naloge, ker le malokdo se jih zapomni na pamet. Za te učence velja posebno latinski izrek: „Repetitio est mater studiorum“, — brez tega je malo vspeha.

Pa tudi pri risanju je treba najjednostavnejše metode. — Zaradi pomanjkanja časa in ker imajo ti učenci navadno slabo šolsko podlago, naj se razlagajo iz konstruktivnega risanja le najpotrebnejše konstrukcije. Slabejši učenci naj tudi rišejo le očrte (Aufrisse) stavbnih in strojskih predmetov; da si učenci pri risanju pridobé tehniško izurjenost, morajo tudi pogostoma risati po vzornih predlogah, kajti le na ta način se priučé pravilnega risanja po modelih. Risarski pouk bodi vsikdar praktičen ter vedno v zvezi z učenčevo obrtjo. Učenec, ki dovrši obrtno-nadaljevalno šolo mora znati napraviti od sleharnega predmeta popolni črtež (očrt, načrt in pročrt (profil ter perspektivno podobo).

L. 1891. je „Učit. Tovariš“ v 21. številki navedel najvažnejše in najprimernejše risarske zbirke. V sledečem pa podamo učitelju praktično razdelitev posamnih listov po obrtih in sicer:

1.) Iz Heskega navoda „Anleitung zum Zeichnen einfacher Objecte des Bau- und Maschinenfachs“ moremo rabiti

- a) za zidarje: List 1, 5, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 29, 30 in 34.
- b) za tesarje: List 4, 11, 12, 25, 26, 27 in 30.
- c) za mizarje: List 28.
- d) za kovače: List 2, 3, 8, 13, 14, 20, 21, 32, 33, 34, 35 in 36.
- e) za ključaničarje: List 3, 6, 7, 31 in 33.

- f) za kleparje: List 26.
 g) za kolarje: List 8, 13 in 14.
 2.) Iz zbirke „Riewel & Schmidt, Bau-
 technische Vorlageblätter für Maurer, Zimmer-
 leute, Bautischler etc.“ rabimo
 a) za zidarje: List 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8,
 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,
 21, 22, 23, 24, 25, 36, 37, 38, 39, 40,
 41, 42 in 44.
 b) za tesarje: List 2, 4, 5, 6, 9, 15, 16,
 19, 20, 21, 40, 43, 44 in 45.
 c) za mizarje: List 5, 10, 11, 18, 19, 20,
 22, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34,
 35 in 46,

d) za ključaničarje: List 34 in 35.

Pri vsakoletnih predpisanih risarskih izložbah naj se razstavijo tudi vse risarske zbirke, ker so jako poučljive za obrtnike. Izvršene risbe pa naj učitelj učencem razdeli še le potem, ko so popolnoma dovršili šolo.

Končno naj še omenimo, da mora sleharna obrtno-nadaljevalna šola biti naročena na list „Centralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen“, katerega izdaja A. Hölder na Dunaji. Ta list prinaša važne uradne naredbe in razne novice zadevajoče obrtni pouk.

—z—

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

III. Šola za mlade mornarje c. in kr. vojne mornarice.

Vojna mornarica ima posebno šolo za mladeniče, ki hočejo postati mornarji. Ker se ti v tej šoli dobro izobrazijo in potem lahko dobé razmerno dobro plačane službe in ker je ta šola med ljudstvom premalo znana, pozivlje c. kr. deželni šolski svet vse c. kr. okrajne šolske svete, da opozore vsa šolska vodstva na to šolo v ta namen, da ljudstvo, oziroma iz šolske dolžnosti izstople dečke o tej šoli pouče. Na razpolago nam je dotični razpis c. kr. mestnega šolskega sveta ljubljanskega. V razpisu imenovana brošura se dobi pri šolskih vodstvih ali pa, če je šolsko vodstvo nima, pri c. kr. okrajnih šolskih svetih. Razpis se glasi:

Z. 523
 St. Sch. B.

Um einen grössern Zuzug zur Schiffsjungenschule der k. u. k. Kriegs-Marine herbeizuführen, wurde angeordnet, dass Wesen der Schiffsjungenschule sowie die nicht zu unterschätzenden Vortheile, die den die Schule absolvierenden Individuen erwachsen, in weiteren Kreisen der Bevölkerung bekannt zu machen.

Demgemäss wird infolge Erlasses des hohen k. k. Landesschulrathes vom 13. September d. J. Z. 2034 auch die Schulleitung von dem Bestande der Schiffsjungenschule mit dem Auftrage in Kenntniss gesetzt, die die Schule besuchenden Knaben auf dieselbe eingehend aufmerksam zu machen und ferner, je nachdem sich hiezu Gelegenheit ergibt, auch die Aufmerksamkeit der Eltern der schulbesuchenden Knaben auf den Bestand der gedachten Schiffsjungenschule zu lenken.

Der Zweck, welchen die Schule verfolgt, die Bedingungen welche bezüglich der Aufnahme in die Schiffsjungenschule bestehen und die Aussichten, welche sich den aus der Schule austretenden Schülern für die weitere Laufbahn eröffnen, sowie die detaillierten Angaben über Verpflegung, Bekleidung und Löhnung der Schiffsjungen, sind dem zu diesem Behufe für den Amtgebrauch mitfolgenden, ausführlichen offiziellen Prospecte: „Die Schiffsjungenschule der k. u. k. Kriegsmarine“ zu entnehmen.

K. k. Stadtschulrath.

Laibach, am 9. November 1892.

Der Vorsitzende:
 Grasselli.